

LIETUVOS TSR KULTŪROS MINISTERIJA
Paminklų konservavimo institutas

**Objektas: Klaipėdos m. statinių Žvejų-12, Žvejų-4a ir
Mažoji-2 medinės konstrukcijos**

Dalis: Tyrimų medienos dendrochronologinei skalei sudaryti

**1982 m. vykdytos temos "Dendroklimatochronologinių skalių
kūrimas pušies ir ąžuolo medienos datavimui Klaipėdos ir jos
aplinkių statiniuose**

A T A S K A I T A

Vyr.architektas

Sk.viršininkas

Gr.vačovas

Atliko

V.Dvariškis

E.Skardėlius

V.Žulkus

V.Brukštus

Vilnius-Kaunas, 1982 m.

5.

S. Andrašiūnas
„SUDERINTA“

Paminklų konservavimo instituto
vyr. inžinierius (S. Andrašiūnas)

197...m. mėn...d.

Paminklų konservavimo instituto istorinių tyrimų skyriui

Paraiška

ARCHEOLOGINIAMS-GEOLOGINIAMS TYRIMAMS ATLIKTI

1971 m. birželio 19

Projekto vyr. architektas *V. SUOGIS*

Skyrius *Klaipėdos*

Užsakovas *Klaipėdos bendroji laivų remonto įmonė*
(organizacijos, užsakusios proj. pavadinimas) *Zveju, 12.*

Objekto pavadinimas ir adresas *250 vietų, valgykla ir sanit. butiniai*

Objekto Nr. Komplekso Nr. *pastatai Zveju, 12.*

Reikalinga atlikti *Dendrochronologinius tyrimus*
(nurodyti šurų ir grėžinių kiekį)

Pageidautinas darbo atlikimo terminas *1981. IV ketvirtis.*

Skyriaus viršininkas

[Signature]

Pastaba: prie užsakymo turi būti genplanas, su nurodymais grėžinių ir šurų kasimo vietomis.

[Signature]

9.

Antanas
„SUDERINTA“
Paminklų konservavimo Instituto
vyr. inžinierius (S. Andrašiūnas)
197. .m. mėn. . . . d.

Paminklų konservavimo instituto Istorinių tyrimų skyriui

Paraiška

ARCHEOLOGINIAMS-GEOLOGINIAMS TYRIMAMS ATLIKTI

1977 m. *birželio 19*

Projekto vyr. architektas *V. GUOGIS*

Skyrius *Klaipėdos*

Užsakovas *Klaipėdos m. Kultūros skyrius*
(organizacijos, užsuktos proj. pavadinimas)

Objekto pavadinimas ir adresas *Liudies meno muziejus Klaipėdoje Žvejų, 4.4 a.*

Objekto Nr. Komplekso Nr.

Reikalinga atlikti *Dendrochronologinius tyrimus*
(nurodyti šurfų ir gręžinių kiekį)

Pageidautinas darbo atlikimo terminas *1981 m. IV ketvirtis*

Skyriaus viršininkas *[Signature]*

Pastaba: prie užsakymo turį būti genplanas, su nurodytais gręžinių ir šurfų kasimo vietomis.

[Signature]

Užsakovas: Klaipėdos m. kultūros skyrius

Vykdytojas: Paminklų konservavimo institutas

Į V A D A S

Restauruojant senamesčius architektai, bei archeologai visais atvejais naudojami archyvine istorine medžiaga, kuri padeda nustatyti vieno ar kito statinio paskirtį jo statybos datą, buvusių rekonstrukcijų evoliuciją. Visa tai tarnauja teisingam ir objektyviam architektūrinių sprendimų taikymui restauravimo darbų metu. Stigant aprašymų apie bet kurį statinį ir ypač Klaipėdoje, kur karo metais žuvo dauguma archyvų, restauratoriams į pagalbą ateina dendrochronologai, kurie palyginus pigiai, greitai ir gana tiksliai gali įvertinti statybinės medienos amžių. Metodas, kuris tarnauja architektūrinės-archeologinės medienos datavimui vadinamas dendrochronologiniu. Naudojant dendrochronologinį metodą iki 1 metų tikslumo galima nustatyti bet kurio pastato statybos datą, statinyje vykdytų rekonstrukcijų metus.

Žvejų 12 pastato charakteristika

Remiantis architektų archeologų aprašymais pastatas statytas XVIII a. Firmas aukštas yra mūrinis su storomis 100 cm storio sienomis. Viršutiniai trys aukštai ir mansarda buvo fachtverkinio tipo. Kato metu pastato fachtverkinė dalis buvo nugriauta, o išliko tik apatinė mūrinė dalis. Pokario metais mūrinė pastato dalis buvo atremontuota, pristatytas menkavertis priestatas. Šiuo metu įrengtos laivų remonto įmonės radijo dirbtuvės ir sanėliai.

Pamatai juostiniai, akmenbetonio, nebuvo atkasti.

Perdengimo medinės sijos 28x25 m skerspjūvio sudėtos 100-110 cm atstume viena nuo kitos. Sijos smarkiai pažeistos entomokenkėjų, supuvusios. Sijos iš apačios pakaltos lentomis ir nutinkuotos. Pastogėje perdenginys apšiltintas smėlio-šlako mišiniu.

Stogas šlaitinis, gegnės iš tašų 165x40 mm skerspjūvio, sudėtos 100-110 cm. Stogas uždėtas pokario metu rekonstruojant pastatą.

Grindys lentų sudėtų ant medinių sijų. Lentos ir sijos supuvusios.

TYRINĖTŲ DENDROPAVYZDŽIŲ CHARAKTERISTIKA

Pavyzdžiai buvo imami Presslerio gražtu įvairiuose aukštose (išskyrus buvusią fachtverkinę dalį). Ėmėme po vieną pavyzdį parinkdami tokią medienos dalį, kurioje būtų kuo daugiau metinių rievų, ar netgi išorinės rievės. Paimti 7 pavyzdžiai)

Pavyzdžio Nr.1. II aukšto 5-tas spyris¹. Turi 119 metinių rievų, ant spyrio grubiai ir nelabai žymiai išpaustyti skaidiai 1860. Pirmaisiais 2-3 metų augimo dešimtmečiais rievės plačios, vėliau 4-5 dešimtmečiais susaulkėja ir toliau pasidaro dar siauresnės, o paskutiniame dešimtmetyje vėl šiek tiek platesnės. Rievų seka cikliška, struktūra panaši į Nr.2 ir Nr.4.

Nr.2. II aukšto X-statramstis (spėjama, kad autentiškas) 36 rievės, iki 40 metų prieauga didelė, toliau rievės smulkios, turi gerai išreikštą cikliškumą. Paskutinių rievų buvimas abejotinas.

Nr.3. IV aukštas 5-ta styga. Gražinėlyje 51 rievė. Rievės plačios, ryškus cikliškumas. Išorinės rievės nėra. Analogija su Nr.1, Nr.2 ir Nr.4 abejotina.

Nr.4. II aukštas 5-tas statramstis (autentiškas). Rievės palyginus smulkios, dar labiau smulkėja pereinant į antrąją augimo pusę, turi 111 rievų. (Pagal rievų struktūrą turėtų gerai rištis su Nr.2).

¹ pavyzdžių ėmimo vietų žymėjimas suderintas su pastato planu.

Nr.5. II aukštas 5 (neautentiškas) rievės plačios. Turi 60 metų. 24, 25, 26-ta rievės menamosios (siauros), ryškus oškliškumas, mediena geros kokybės, paskutinių rievių trūksta.

Nr.6. III a. 16 statramstis (autentiškas) Grėžinėlyje 68 rievės. Pirmaisiais 2-3 dešimtmečiais prieauga didelė, vėliau laipsniškai mažėjanti. Rievių struktūra analogiška Nr.2, Nr.4, Nr.1. Išorinės rievės nėra.

Nr.7. analogiškas Nr.6 galimes daiktas, jog konstrukcijoms panaudotas vienas ir tas pats medis.

Žvejų 12 paimti 7 pav. datuoti 7 pav.

Datuotų pavyzdžių suvestinė lentelė

Bil. Nr.	Rievių serijos ilgis	Paskuti- nės rie- vės ka- lendori- nė data	Pastato konstrukcija	Medž. rūšis	Pastabos
Invent. Nr.					
1	119	1853	2 aukšto 5-tas spyris	Pušis	
2	86	1851	2 aukšto X statramtis	"	
3	51	1804	4 aukštas 5-ta styga	"	
4	111	1850	2 aukštas 5 statramtis	"	
5	60	1812	2 aukštas 5 (1) statramtis	"	
6	68	1831	3 aukštas, 16 statramtis	"	
7	54	1829	3 aukštas 18 statramtis	"	

Švejų 4 A pastato charakteristika

Iki šešioliktojo a. apie Klaipėdos sandėlius beveik nėra duomenų. Tikriausiai, nuolatinų karų naikinamame mieste, jų statyti nedaug. Tam nebuvo ir ekonominio pagrindo. Prekyba apairusi, iš lėto buvo prekiaujama tik su šemaičiais, Dancigu. Jei sandėliai ir buvo statomi, tikriausiai jie buvo nedideli, mediniai, kaip to reikalavo gynybos strategija -- priartojus priešo kariuomenei, kad ji neįsitvirtintų, miestas turėjo būti nuodeginamas.

Penkioliktojo a. antroje pusėje stabilizavus padėčiai Klaipėdoje atgyja prekyba. Matyt šiuo metu pasirodo ir didesni sandėliai. Patogiausia pagal viduramžių tradicijas, vieta sandėliams buvo palei Danės krantą, kur lengvai galėjo priplaukti laivai. Apie tai, kad krantinė 16 a. pradžioje jau buvo užstatyta sandėliais pasakoja Klengenbeko paveikslo, nutapyto 1535 m. kopija¹. Jame matyti ir trijų aukštų fachtverkiniai sandėliai. Tačiau 1520 m. lenkai apdegino miestą, 1540 m. miestas, išskyrus šešis namus, nudegė. Danės pakrantės užstatymo sandėliais tradicijos buvo tęsiamos ir 17 a. 1657 m. miestas gavo neribotas prekybos teises. 1678 m. švedų antpuolio metu kilus gaisrui negalėjo išlikti pakrantėje stovėję sandėliai. 1753 m. Klaipėdoje pastatomas pirmas viešas sandėlys tiriamo sandėlio vietoje. 18 a. antroje pusėje sandėliais miško medžiagos apdirbimo aikštelėmis, laivų statyklomis buvo užimtose abi Danės pakrantės. Klaipėdai susiklostė palanki padėtis 19 a. viduryje vykstant Krymo karams

¹O.Schlicht, Das Ordensland Preussen, Dresden, 1933, s.64.

(1853-1856). 1854 m. spalio 4 d. uosto rajone kilo gaisras, išdegė beveik visa ir kairioji Danės krantinė, o taip pat didžioji dalis senamiesčio¹. Po gaisro miestas greitai atsistatė. Sandėlio Žvejų 4 A odyse iškalinėti skaičiai 1871 tikriausiai nurodo statybos metus. Greičiausiai jis buvo pastatytas nugriovus laikiną statinį. Sandėlyje užčiuopiama nežymi neogotikos stiliaus įtaka. Sandėlio perdengiamas neša ramsčiai, ant kurių gula sijos. Stulpai susideda iš dviejų dalių, sujungtų tarpusavyje įpjovų ir varžtų pagalba.

¹J.Sombritzki, Memel im neunzehnten Jahrhundert, Memel, 1902, s.17

TYRINTŲ DENDROPAVYZDŲ CHARAKTERISTIKA

Pavyzdžius ėmė medienos prieaugio grąžtu, kadangi atpjovų paėmimas beveik neįmanomas, o panaudojus grąžtą gręžinėlis teikia beveik tą pačią informaciją ir kartu lieka nesugadintos medinės konstrukcijos.

Pavyzdžio Nr.1. III aukštas išilginė juosta. Gręžinėlis turi 85 rieves, medis augęs normalaus drėkinimo sąlygomis, prieaugoje išreikšta 11 metų ritmika (menamieji metai - 31 rievė nuo išorės). Rievių pločiai vidutiniški. Iki išorinės rievės trūksta kelių ar keliolikos rievių.

Nr.2. II aukštas 2 statramstis. Pavyzdyje 63 rievės, ryškus cikliškumas, iki 30 metų rievės platokos, toliau vidutiniškos, išorinių rievių trūksta. Geriausiai verifikuojasi su Nr.1. Iki išorinės trūksta žymiai daugiau rievių negu Nr.1.

Nr.3. I aukšto 1-uo statramčio pagrindas. Gręžinėlyje 58 rievės. Išorinės rievės nėra, prieauga cikliška. Medis augęs normalaus drėkinimo sąlygomis.

Nr.4. III a. 10 statramstis. Turi 68 rieves vidutinio pločio (rievės). Ryškus 11-metis cikliškumas su 5-6 metų pusperiodiškais. Medis išaugęs normalaus drėgnumo sąlygomis.

Nr.5. I a. 2 statramstis (iš išorinės pusės). Rievės plači pavyzdyje 35 rievės, ryškus 11 metų cikliškumas. Išorinių rievių nėra. Mediena nesupuvusi.

Nr.6. I a. 2 statramstis. Pavyzdyje 56 rievės, platokos, ryškus cikliškumas. Nuo išorės 22,23,24 rievės menamosios (akivaizdžiai siauros). Išorinių rievių nėra. Mediena vos bepradedanti lrti.

Pavyzdžio Nr.1 (išilginė sija) ir visų likusių rievių amplitudės, periodai bei ciklai skiriasi. Pastarieji bandiniai imti iš įveirčių aukštų statramsčių kurie tarpusavy verifikuojasi. Datuotas tikslai pavyzdys Nr.1, 1845 metai.